

NIEUWSBRIEF

De 17e jarige Fenny Heemskerk, schaakkampioene van Nederland in 1939

nummer 71

oktober 2008

Geopend:
dinsdag tot en
met vrijdag
12.00-16.00 uur

MAX EUWE-CENTRUM

MAX EUWEPLEIN 30A • 1017 MB AMSTERDAM

020-625 7017 euwemec@xs4all.nl www.maxeuwe.nl

POSTBUS 11513 • 1001 GM AMSTERDAM

BESTUUR EN MEDEWERKERS

J. Nagel, voorzitter
C. Visser, vice-voorzitter
H. van Hengel, secretaris
A. Riemens, penningmeester

J. van den Berg
H. Böhm
M. Stam
G. Valk

Algemeen adviseur: H. Ree
Adviseur topschaak: J. Timman
Adviseur public relations: Y. Nagel-Seirawan
Adviseur wetenschap: H. van den Herik
Bibliothecaris: E. Straat
Donateuradministrateur: M. Steunebrink
Eindredactie nieuwsbrief: G. Visser
Financieel administrateur: A. Bezemer
Foto's: J. Vijfschaft en medewerkers MEC
Manager en redacteur nieuwsbrief: E. Sibbing
Vrijwillige medewerkers: L. Oomens, C. ten Woude, R. Hillebrandt, C. Koster en R. Nep
Webmaster: A. Varnica

VAN HET BESTUUR

Bijdrage van Jan Nagel, voorzitter van het MEC

Max Euwe Centrum bloeit!

We hebben slechtere jaren gekend, maar een groot aantal activiteiten toont aan dat het Max Euwe Centrum onder de bezielende leiding van manager Eddy Sibbing een betere periode doormaakt. Enkele voorbeelden:

Een nieuwe schaakkaravaan

Het bestuur heeft voor de komende drie jaar een plan opgesteld om een groot aantal basisscholen te gaan bezoeken. Centrale doelstellingen zijn om jonge kinderen het schaakspel te leren en waar mogelijk leden te werven voor de clubs en de KNSB.

In het oorspronkelijke plan waren we van plan – in een “karavaan” – langs diverse scholen in vijf grote steden te gaan. Het nu vastgestelde plan gaat uit van een proef in Amsterdam. De plannen zijn in nauw overleg opgesteld met de KNSB en de gemeente Amsterdam, die

nagaat hoe dit initiatief door de hoofdstad ondersteund kan worden. Vervolgens gaat het plan naar het ministerie VWS waar het beoordeeld wordt door de sportafdeling van PvdA-staatssecretaris Jet Bussemaker. Het plan geldt voor 3 jaar en krijgt een jaarlijkse subsidie van € 50.000 en een evaluatie na twee jaar om te bezien of het project na die drie jaar voortgezet kan worden en dan ook in andere plaatsen. Het enthousiasme is overal bijzonder groot. Eén van de initiatiefnemers is Hans Böhm, die als ambassadeur van het project gaat optreden. De dagelijkse leiding is in handen van manager Eddy Sibbing. Het is de bedoeling dat de schaakkaravaan eind januari direct na het Corustoernooi van start gaat.

Tentoonstelling Fenny Heemskerk

Vele jaren regeerde ze de vrouwenschaakwereld in Nederland met ijzeren hand. Ook internationaal telde ze zeer mee. De in 2007 overleden Fenny Heemskerk was al tijdens haar leven een schaaklegende. Het verheugt ons buitengewoon

dat op vrijdag 31 oktober een speciale tentoonstelling over Fenny Heemskerk werd geopend die de komende tijd gratis in het Max Euwe Centrum te bezoeken is. Veel dank voor de toetstandkoming van deze tentoonstelling zijn we verschuldigd aan Fenny Koomen, dochter van Fenny Heemskerk. Voor nadere informatie en de openingstijden zie de website van het MEC.

Vele trainingsactiviteiten

Op 15 oktober werd er een MEC-cursus in Zwolle gestart met Cor van Wijgerden als docent en op 2 november starten er twee cursussen in Amsterdam. Grootmeester Daniël Stellwagen geeft op 5 november training en grootmeester Paul van der Sterren is op 18 december actief. Zoals een vrijwilliger het uitdrukte: het wordt steeds drukker op het Max Euwe Centrum. Een complete lijst van de activiteiten staat op de website en in de agenda op de achterkant van deze nieuwsbrief.

Boekenbeurs op 29 november

Op zaterdag 29 november zal er weer een grote boekenbeurs zijn. De animo hiervoor blijkt de laatste jaren alleen maar toegenomen te zijn en ook dit jaar verwachten wij vele oude en nieuwe bezoekers.

Euweborrel op 31 oktober

Het is al weer een jaar geleden dat het Max Euwe Centrum het initiatief nam tot de zogenaamde Euweborrel. Een trefpunt voor topschakers, schaakjournalisten en bestuurders. Tijdens de eerste bijeenkomst onthulde Loek van Wely zijn dagboek dat hij op verzoek van het spraakmakende magazine *Matten* bijhield

als secondant van Kramnik tijdens het WK te Mexico. Op de tweede bijeenkomst ontvouwde de nieuwe KNSB-voorzitter Eddy Schuyer de ambitieuze sponsorplannen en de opzet van het NK 2009.

Vrijdag 31 oktober is de derde Euweborrel. Schaakicoon Hans Bouwmeester, die eerder de Max Euwering toegekend kreeg maar die geen exemplaar in zijn bezit heeft, krijgt die alsnog uitgereikt. En in samenwerking met uitgeverij De Arbeiderspers presenteert grootmeester Karel van der Weide zijn boek *Schaken voor huisvrouwen*. Staatssecretaris Jet Bussemaker neemt het eerste exemplaar in ontvangst en geeft een eerste reactie.

De bijeenkomsten vinden plaats bij buurman Holland Casino, die tevens als ruimhartige sponsor optreedt. Bij deze willen wij het Holland Casino bijzonder bedanken voor deze steun aan de schaaksport en het Max Euwe Centrum.

Website

De afgelopen tijd is ook de website van het Max Euwe Centrum vernieuwd. Via www.maxeuwe.nl kunt u al het laatste nieuws over de activiteiten van het Max Euwe Centrum vinden.

Donateurs

Het Max Euwe Centrum heeft zijn activiteiten de afgelopen tijd aanzienlijk kunnen uitbreiden. Dat kon mede dankzij de steun van de vele donateurs, die kleinere en grotere bedragen

*Staatssecretaris
Jet Bussemaker*

jaarlijks overmaken. Het afgelopen jaar hebben wij gezien dat vrij veel donateurs uit waardering voor de activiteiten hun bijdrage hebben verhoogd. Wij danken alle donateurs daarvoor. Willen wij deze activiteiten kunnen voortzetten, dan hebben wij uw steun ook de komende

tijd hard nodig. Bijdragen kunnen overgemaakt worden op gironummer 5401670 ten name van Stichting Max Euwe Centrum. Contact kunt u opnemen via euwemec@xs4all.nl of 020 – 6257017. Nieuwe donateurs kunnen wij heel goed gebruiken.

IN MEMORIAM

Wil Haggenburg

Toen ik op zondagavond 7 september thuis kwam van een schaakweekend in de Ardennen, vond ik een boodschap van Wil op mijn antwoordapparaat. De tekst was slecht verstaanbaar en zijn stemgeluid klonk hijgend en hees. De ochtend erna belde ik hem terug. Hij wilde me graag spreken, liefst zo snel mogelijk.

Dat voorspelde eigenlijk weinig goeds, want één keer eerder had Wil mij gebeld met eenzelfde verzoek; dat was in augustus 2007 en toen deed hij mij mede dat hem een heel zware operatie stond te wachten. Daarom was het voor hem niet mogelijk om de voorbereidingen op het Corus Chess Tournament 2008 naar behoren uit te voeren. Hoewel Wil verrassend herstelde in 2008 (en zelfs ons toernooi verblijdde met een bezoek), had ik al gehoord dat hij in de zomer van datzelfde jaar een terugslag had gekregen.

Ik was nu wederom ongerust, want waarom zou Wil mij willen zien? Het antwoord kreeg ik twee dagen later, toen ik hem thuis bezocht: het ging niet goed met hem. Via een slang kreeg hij extra zuurstof toegediend en ook was de kanker teruggekeerd. Er waren uitzaaiingen geconstateerd in de lever en de longen. Hij moest binnenkort een chemokuur ondergaan. Laconiek als immer liet hij me alle medicijnen zien en klaagde hij over de hoge kosten ervan.

Wel was hij heel tevreden over hoe hij in het ziekenhuis was opgevangen en geholpen. Over de uitzaaiingen sprak hij eigenlijk nauwelijks, maar wel over de benauwdheid. Dat irriteerde hem. Hij kon immers niet meer zijn dagelijkse wandeling maken en hij was eigenlijk al doodop als hij in huis opstond om de telefoon te beantwoorden.

We spraken redelijk vrij uit, waarbij het opviel dat hij zijn gevoel voor humor niet kwijt was. Toen ik wegging, vroeg ik hem: ben je bezig met de dood? Vrijwel onmiddellijk antwoordde hij, met een voor hem zo typerend woest armgebaar: 'Nee hoor, helemaal niet. Ik ben er ook niet bang voor. Als het gebeurt, dan gebeurt het.'

In ons gesprek had hij me al laten weten dat hij het Corus-toernooi in 2009 niet meer als indelingsdeskundige en arbiter wilde meemaken. Dat moesten anderen nu maar doen. Wel wilde hij heel graag de voorbereidingen thuis doen, zodat hij in ieder geval wat om handen had. Het heeft niet meer zo mogen zijn.

Jaren achtereen kwam ik stevast vanaf 1 november, als de verzending van de toernooifolder voor het komende Corus-toernooi was gedaan, regelmatig bij Wil thuis met zakken vol aanmeldingen. Wil had er plezier in om al deze aanmeldingen in zijn computer te verwerken.

Meer dan eens betrapte ik hem erop dat hij vele NAW (Naam, Adres, Woonplaats)-gegevens van trouwe deelnemers uit zijn hoofd kende. Wil had een fenomenaal geheugen.

Op 22 september ontving ik een e-mail van Paula Haggenburg, één van de zusters van Wil. Hij was twee dagen ervoor opgenomen in het ziekenhuis en hij ging nu hard achteruit. Op 23 september belde zij me om te vertellen dat Wil die ochtend was overleden. Hij stierf temidden van zijn broers en zusters. De crematie vond op maandag 29 september in besloten familiekring plaats. Zo wilde Wil het graag.

Toen het overlijden van Wil op 30 september officieel bekend werd gemaakt, verschenen de necrologieën al rap: op de KNSB-site, de SGA-site, de site van Jan Bey, de site van zijn schaakclub De Pion en wellicht vergeet ik er nog wel een paar. Wat opviel was de eenduidige toon: er was een warme, sympathieke man overleden,

was van hooghartigheid en ijdelheid. Wil was altijd en overal zichzelf: geestig, behulpzaam, toegankelijk en op een heel warme manier vriendelijk.

Ik zal hem daarom missen. Persoonlijk, omdat ik ons contact in de voorbereiding naar het Corus-toernooi altijd bijzonder waardeerde. Maar ook zijn inzet voor het CCT zal worden gemist, want het zal moeilijk zijn om hem te vervangen. Zes dagen voor zijn overlijden stuurde hij me nog enkele zeer bruikbare op- en aanmerkingen naar aanleiding van de concept-inschrijffolder van het komende Corus-toernooi.

In feite is Wil onvervangbaar.

Moge hij rusten in vrede.

Jeroen van den Berg,
Toernooidirecteur Corus Chess Tournament en bestuurslid
Max Euwe Centrum

VRIJWILLIGERS

De afgelopen maanden heeft het MEC weer enkele nieuwe vrijwilligers mogen begroeten. Ron Nep is na enkele jaren weer terug als vrijwilliger op het MEC en Clemens Koster uit Aalsmeer fietst elke week naar Amsterdam om zich een middag voor het MEC in te zetten.

Doordat het MEC steeds meer activiteiten organiseert zijn nieuwe vrijwilligers nog steeds van harte welkom! Heeft u tijd en zin om elke week één of twee middagen (van 12-16 uur) het vrijwilligersteam van het MEC te komen versterken? Neem dan contact op met Eddy Sibbing.

Remco Hillebrandt is sinds begin 2008 vrij-

Remco Hillebrandt

williger op de vrijdag, maar heeft daarnaast ook menig uurtje thuis aan het MEC besteed. Remco heeft namelijk alle beschikbare dvd's bekeken en ze vervolgens in kaart gebracht. Doordat al ons beeldmateriaal nu digitaal beschikbaar is kan Remco ook eigenhandig

compilaties van interessante, leuke en leerzame fragmenten maken. De eerste compilaties hebben reeds het licht gezien, maar er zullen er nog vele volgen. Vraag daar bij uw bezoek aan het MEC gerust om!

ACTIVITEITEN IN HET MEC

Sinds dit jaar proberen we maandelijks een (grote) activiteit te organiseren. Zo waren er het afgelopen jaar trainingen van Jussupow en Marin, de Euweborrel, alsmede een lezing van Hans Bouwmeester. In mei was er de halfjaarlijkse boekenmarkt en op 5 juli was het jaarlijkse pleinfestival. Op dit – inmiddels 15e – pleinfestival gaven de jonge grootmeesters Daniel Stellwagen, Erik van den Doel en Jan Smeets om beurten een snelschaakshow, een klokseance en een simultaan. Na 1½ uur werd er een nieuwe ronde gestart, zodat zoveel mogelijk schakers het tegen deze toppers op konden nemen. Als nevenactiviteit stond het officiële Nederlands Kampioenschap voor schaakkoppels (man-vrouw) op het programma dat een zeer sterke bezetting kende. Uiteindelijk wist het koppel Linda Jap Tjoen San en Edwin van Haastert kampioen te worden. Zij bleven Bianca Muhren en Jan-Willem de Jong een half puntje voor.

Van links naar rechts: grootmeester Daniel Stellwagen, het winnende koppel, grootmeester Jan Smeets en de vice-voorzitter van het MEC, Cees Visser

Ondanks de regen op het eind van de middag kunnen we terugzien op een zeer geslaagde dag, die mogelijk gemaakt werd door de sponsoring van Deloitte en de winkeliersvereniging van het Max Euweplein, waarvoor dank!

1	Edwin van Haastert & Linda Jap Tjoen San	10½	(uit 14)
2	Jan-Willem de Jong & Bianca Muhren	10	
3	Herman Grooten & Petra Schuurman	9	
4	Mark van der Werf & Esther de Kleuver	7	(mp)
5	Zhaoqin Peng & Andre Hendriks	7	(mp)
6	Cor van Dongen & Winifred Paulis	6	(mp)
7	Rob Bertholée & Mariska de Mie	6	(mp)
8	Johan Voorberg & Annemarie Voorberg	½	

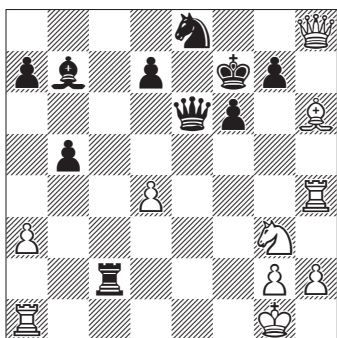
mp = eindstand op basis van behaalde matchpunten (geldprijs gedeeld)

Op de Euweborrel van 31 oktober heeft Hans Bouwmeester alsnog een duplicaat van de Euwering ontvangen.

Daarnaast gaf Hans op zondag 13 april een lezing over “Euwe’s goede tijd”. Voor een volle zaal vertelde Bouwmeester dat Euwe aan de ene kant een echte wetenschapper was, maar aan de andere kant een kunstenaar. In een drietal partijen van Euwe werd dit praktische dilemma nader uit de doeken gedaan. Het geheel was doorspekt met leuke en historische anekdotes, hetgeen het publiek duidelijk kon waarderen. De onderstaande partij kwam uitvoerig aan bod.

Geller-Euwe, Zürich 1953

1.d4 Pf6 2.c4 e6 3.Pc3 Lb4 4.e3 c5 5.a3 Lxc3+
6.bxc3 b6 7.Ld3 Lb7 8.f3 Pc6 9.Pe2 o-o 10.o-o
Pa5 11.e4 Pe8 12.Pg3 cxd4 13.cxd4 Tc8 14.f4
Pxc4 15.f5 f6 16.Tf4 b5 17.Th4 Db6 18.e5 Pxe5
19.fxe6 Pxd3 20.Dxd3 Dxe6 21.Dxh7+ Kf7
22.Lh6 Th8 23.Dxh8 Tc2

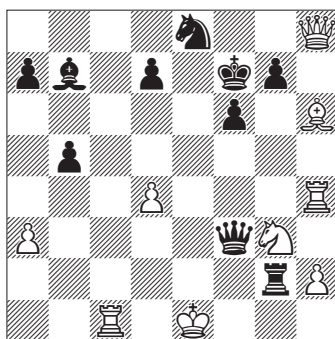

24.Tc1? (Latere [computer-]analyses hebben uitgewezen dat wit met 24.d5! kon winnen. De hoofdvariant is dan 24..,Db6+ [24..,Dxd5? 25.Te4!] 25.Kh1 Df2 26.Tg1 Lxd5 27.Te4! Lxe4

Hans Bouwmeester tijdens zijn lezing in april 2008

28.Pxe4 Dh4 29.Pd6+ Pxd6 30.Dxg7+ Ke6
31.Dg8+ Ke5 32.Td1! [Euwe’s analyse ging verder met 32.Le3] 32..,De4 33.Le3!! Tc3 [33...Dxe3
34.Dd5+ Kf4 35.g3+ Kg4 36.Td4+ 1-o] 34.Lf2 en wit wint. Uitvoerige varianten zijn te vinden in deel twee van Kasparov’s serie “My great predecessors”) 24..,Txg2+ 25.Kf1 Db3 26.Ke1 Df3 o-1

Tenslotte schonk Hans Bouwmeester het MEC zijn zelf uitgegeven boek, Leven met het schaakspel, hetgeen Evert-Jan Straat hieronder zal bespreken.

Bijdrage van Evert-Jan Straat

Hans Bouwmeester (i.s.m. Paul Boersma) : Leven

met het Schaakspel. Dedoc, Zutphen 2008. 292 pagina's. € 40,00. Niet in de handel. In consignatie bij het Max Euwe Centrum.

Uitvoerig beschrijft Bouwmeester zijn levensloop, zijn maatschappelijke carrière in het onderwijs en zijn schaakloopbaan. Het geheel is rijkelijk gelardeerd met partijen tegen spelers van nogal uiteenlopend niveau: van Godfried Bomans tot Botwinnik. De meeste partijen zijn voorzien van (licht) commentaar. Bouwmeester heeft altijd geprobeerd het spel professioneel te benaderen: binnen de grenzen van aanleg en omstandigheden eruit halen wat erin zit. De omstandigheden waaronder hij moest spelen waren vaak verre van ideaal. Regelmatig viel een toernooi niet of slechts gedeeltelijk in de vakantie. Dan gaf hij 's morgens les en zat 's middags achter het bord. Het heeft zijn resultaten ongetwijfeld beïnvloed. Desondanks behoorde hij van 1954 tot 1967 tot de nationale top. Tot de hoogtepunten in zijn carrière behoren de Olympiades waaraan hij vanaf 1956 heeft deelgenomen. Bouwmeester kan er smakelijk over vertellen. Naast het spelen heeft Bouwmeester zich op vele terreinen rond het schaken verdienstelijk gemaakt. Zo trainde hij jonge talenten als Frits Roessel, Coen Zuidema en Jan Timman. Zijn trainingsactiviteiten leidden er toe dat hij in 1970 werd aangesteld tot part-time bondstrainer. Het trainen van jongeren en

het opleiden van schaakinstructeurs gaf hem voldoening. Het begeleiden als captain van de Olympiadeploeg was minder geslaagd. Zowel in Siegen 1970 als in Skopje 1972 ontstond er grote onenigheid met een aantal spelers. Dat was waarschijnlijk terug te voeren op een verschil in levensstijl. In 1976 hield Bouwmeester het bondscoachschap voor gezien. In de jaren '60 was Bouwmeester een succesvol auteur van de Prisma schaakboeken, die hij in samenwerking met Bert Kieboom of anderen schreef. Van deze pockets zijn er tienduizenden verkocht en hij heeft er een hele generatie aan het schaken mee gekregen. Toen hij zijn activiteiten als bordspeler had verminderd, ging Bouwmeester zich toeleggen op het correspondentieschaak. In deze discipline behaalde hij successen die hij achter het bord niet had bereikt: het kampioenschap van Nederland en de grootmeestertitel. Nog altijd is Bouwmeester actief in de schaakwereld. Regelmatig geeft hij lezingen over het spel dat in zijn leven zo'n belangrijke rol heeft gespeeld. Deze uitgave geeft de zeer persoonlijke visie van een insider over de ontwikkeling van het schaken in Nederland na de Tweede Wereldoorlog. Daarover is niet zoveel gepubliceerd en we mogen hem dankbaar zijn dat hij de moeite heeft genomen deze zware klus te volbrengen. Verwonderlijk is dat niet, want aan werklust heeft het Hans Bouwmeester nooit ontbroken!

OPENING OP ZATERDAG

Vanaf zaterdag 3 januari 2009 is het MEC weer geopend op de eerste zaterdag van de maand om geïnteresseerden, die doordeweeks het MEC

niet kunnen bezoeken, van dienst te kunnen zijn.

Op vrijdag 31 oktober werd de tentoonstelling “Fenny Heemskerk, schaakkoningin” feestelijk geopend. Het MEC heeft met hulp van Fenny’s dochter een expositie samengesteld aan de hand van foto’s uit haar persoonlijke archief, aangevuld met teksten die een goed beeld geven van haar leven en schaakcarrière. Omdat we niet alle informatie in deze expositie konden plaatsen, hebben we ook veel informatie op onze website geplaatst. De expositie is tijdens openingstijden van het MEC te bezoeken.

Om de lezer een beeld van Fenny’s leven te geven volgt hieronder het artikel dat Johan Hut na haar overlijden in 2007 schreef voor Schaakmagazine.

Bij het afscheid van een koningin Fenny Heemskerk 1919 – 2007

Ruim twintig jaar was Fenny Heemskerk de sterkste schaakster van Nederland en in 1952 was ze heel dicht bij de wereldtitel. Dat maakte haar tot een monument in schakend Nederland, iets waarvan ze met volle teugen genoot. Die roem was het enige wat ze eraan verdiende, als alleenstaande moeder stond ze dagelijks op de markt om in haar levensonderhoud te voorzien. Op 8 juni overleed Fenny Heemskerk, op 87-jarige leeftijd.

Vader en moeder Heemskerk waren sterke clubschakers, maar het lag niet voor de hand dat ze hun liefhebberij op hun dochter konden

Fenny Heemskerk, Max Euwe en Cathy Roodzant bij het Hoogovenstoernooi van 1951

overbrengen. Fenny, geboren 3 december 1919, hield als meisje namelijk vooral van lichaams-sporten. Toen ze eens met griep van school thuisbleef, leerde haar vader haar toch de spel-regels. Het duurde tot 1935 tot ze enthousiast raakte voor het spel, zoals velen werd ze getroffen door de schaakkoorts rond de match Euwe-Aljechin. Haar eerste succes kwam verbluf-fend snel: al in 1937 onttroonde ze Catharina Roodzandt als kampioene van Nederland. Die titel raakte ze een jaar later weer kwijt, maar van 1939 tot en met 1958 behaalde ze acht zeges op rij. Het kampioenschap werd om de twee jaar gespeeld en in de oorlog helemaal niet, feitelijk heerste ze dus twintig jaar.

Uiteraard was Fenny Heemskerk Neerlands afgevaardigde naar de toernooien in de cycli om het wereldkampioenschap. In 1949 eindigde de cyclus niet met een tweekamp maar met een toernooi, omdat kampioene Vera Menchik in de oorlog was omgekomen. In 1952 en 1955 werd er een kandidatentoernooi gespeeld, waarvan de winnares een match tegen de wereldkampioene mocht spelen. Alledrie de toernooien werden in Moskou gespeeld. Heemskerk werd achtste in 1949, tweede in 1952 en negende in 1955. Opvallend daarbij was dat ze steeds een gelijke of positieve score behaalde tegen de eerste vier (bijna altijd de Russinnen), maar punten liet liggen tegen zwakkere deelneemsters. Als ze van de sterksten kon winnen, zou je toch zeggen dat ze een kandidate was voor de wereldtitel.

Grootste succes

In 1949 wisten de kenners in Nederland wel waarom Fenny Heemskerk niet hoger was geëindigd: ze was een van de weinige deelne-mers zonder secondant. Daardoor moest ze enkele malen haar nachtrust opofferen voor het analyseren van afgebroken partijen. Max Euwe schreef in het Nederlandse toernooiboekje dat

ze met iets meer geluk twee of drie punten meer had kunnen scoren en had kunnen mee-dingen naar de titel. Heemskerk zelf had nog een opmerkelijke verklaring: ze had veel tijd gestoken in de studie van de Russische taal, om gezellig met de andere speelsters te kletsen. Die vrouwen bleken echter helemaal niet gezellig en ze kwam nauwelijks met hen in contact. Later zei ze vaak: “Als ik openingen had bestudeerd in plaats van de Russische taal, was ik in de prijzen gevallen.”

Direct na het toernooi werd een ‘Fenny Heemskerk Trainingsfonds’ gesticht, waarin verenigingen geld konden storten. Er kwam zo’n 1500 gulden binnen, waardoor ze in 1952 Lodewijk Prins als secondant kon meenemen. Dat kandidatentoernooi werd, met de genoem-de tweede plaats, het grootste succes uit haar leven. Winnares werd Elizaveta Bykova, die ver-volgens wereldkampioene werd door Ludmila Rudenko in een match te verslaan. Naast alle euforie over het succes van Heemskerk rees ook weer het idee dat er meer had ingezet, ze won van de nummers één, drie en vier, alle-drie Russinnen. Tegen clubgenoten van haar schaakclub Amersfoort vertelde ze later dat die drie partijen alledrie werden afgebroken en dat ze ze op één dag moest uitspelen. Dat kostte haar zoveel energie, dat ze direct daarna een paar partijen verloor. Hans Bouwmeester, die de laatste zestig jaar goed bevriend was met Fenny Heemskerk, vertelt desgevraagd: “Dat zal niet ver naast de waarheid zijn. De Russen hadden angst voor haar, ze zagen haar geweldige elan. Ze hebben haar de eerste plaats bijna ontno-men, op allerlei manieren. Zo stuurden ze haar zomaar naar de dokter, omdat ze zogenaamd ziek was.” Secondant Prins kon haar nog wel enigszins bijstaan. Bouwmeester: “Lodewijk kon dat, die kon schreeuwen, ik zou dat niet kunnen.” Behalve Lodewijk Prins en Theo van Scheltinga heeft ook Hans Bouwmeester zelf

zich later beziggehouden met de begeleiding en training van Fenny Heemskerk. Op de vraag of ze de potentie had om wereldkampioene te worden, zegt hij: “Wel als er genoeg aan gewerkt had kunnen worden. Ze had het talent, de mentaliteit en de sterke wil. En ze had echt verstand van schaken, wat ik niet zeg van alle vrouwen in de Nederlandse top.” Maar in de jaren na de oorlog ging er nou eenmaal nauwelijks geld om in de schaakwereld, waardoor haar trainingsmogelijkheden beperkt waren. Dat ze in haar eentje een kind moest opvoeden, noemt Bouwmeester ook als een omstandigheid die niet optimaal was voor een topsporter.

Onttroond

Fenny Heemskerk trouwde jong met Wim Koomen, een schaker uit de Nederlandse subtop. Na vier jaar strandde het huwelijk en bleef ze achter met haar dochtertje Fenny junior. Als kind van een middenstander besloot ze de handen uit de mouwen te steken. Heemskerk werd marktkoopvrouw, eerst in naaigerei, later in woningstofferij. Dagelijks ging ze op pad, naar markten in Haarlem, Hilversum, Utrecht en haar woonplaats Amersfoort. Een vetpot zal het niet geweest zijn. Bouwmeester: “Euwe stopte haar wel eens wat geld toe en dat noemde hij dan leningen. Ik herinner me dat hij me eens stomverbaasd vertelde dat Fenny dat geld ook altijd terugbetaalde.”

Het is niet te zeggen of de teruggang in resultaten te wijten was aan huiselijke omstandigheden, gebrek aan trainingsmogelijkheden of gewoon leeftijd. In 1960, toen ze haar nationale titel kwijtraakte, was Fenny Heemskerk veertig jaar, haar opvolgster Corry Vreeken was negen jaar jonger. Een jaar later heroverde Heemskerk haar titel in een revanchematch, die ze met 6,5-3,5 won. Hoofdredacteur Slavekoorde schreef bij die gelegenheid in het bondsblad dat

Heemskerk haar overwinning had te danken aan haar ervaring, strijdlust en koelbloedigheid, maar niet aan haar schaaktechnische capaciteiten. Slavekoorde: “Uit deze formulering kan men afleiden, dat het spel van Fenny toch niet het peil uit haar gloriejaren heeft kunnen halen. Zolang Fenny niet de mogelijkheid heeft door harde training haar spelpeil op te voeren blijft zij kwetsbaar.”

Corry Vreeken reageert nu verbaasd op dit citaat: “Zo negatief? Ik dacht dat Fenny toen nog steeds de koningin van de schaakwereld was.” Ze herinnert zich dat voor haar in die match alles fout ging wat er maar fout kon gaan, maar Vreeken had wel de indruk dat ze vanaf haar overwinning in 1960 sterker was dan Heemskerk. “Volgens mij heb ik na die revanchematch ook nooit meer van haar verloren.” Over hun onderlinge verhouding is ze tweeslachtig. In de eerste plaats, zo benadrukt ze, gingen ze heel goed met elkaar om. “We mochten elkaar heel graag. Mijn man Piet en ik kwamen bij haar thuis, toen al, en de laatste jaren hebben we haar ook vaak bezocht.” Tijdens de wedstrijden was de rivaliteit echter enorm. “Tijdens een toernooi in Spanje haalde ik eens een beter resultaat dan zij. Dat kon ze slecht verdragen, dan kon ze echt kwaadaardig worden.”

Eregast

In 1962, dus een jaar nadat ze haar nationale titel had heroverd, werd Fenny Heemskerk op het Nederlands kampioenschap zevende. Dat was haar slechtste resultaat in de geschiedenis, ze moest zelfs Catharina Roodzandt, in de jaren dertig haar voorgangster als kampioene, boven zich dulden. Tot 1974 bleef ze meespelen en werd meestal vierde of vijfde. In 1968 werd ze nog gedeeld eerste, waarna ze de beslissingsmatch verloor van de jonge Ingrid Tuk. In

1961 en 1967 plaatste ze zich ook nog voor het WK-kandidatentoernooi, maar speelde daarin geen rol van betekenis. Maar ze bleef altijd schaken, bijvoorbeeld in het Hoogovenstoernooi (dat een aparte damesgroep had) en het Danlon-vrouwentoernooi in Emmen. Ook in Oostbloklanden vergat men haar niet en werd ze nog regelmatig voor een toernooi uitgenodigd. Naarmate ze ouder werd, werd ze vaker uitgenodigd als eregast dan als serieuze strijder. Bij Hoogovens speelde ze jarenlang een jaarlijks tweekampje tegen ex-toernooirecteur Piet Veldheer. In het VAM-toernooi in Hoogeveen speelde ze in 1999 in de spiegelgroep, een vierkamp die op amateurniveau werd gespeeld aan de kroongroep. Omdat Judit Polgar werd uitgenodigd voor de kroongroep, werd Fenny Heemskerk uitgenodigd voor de spiegelgroep. Dat vond ze leuk, daardoor voelde ze dat men haar nog kende. En dat vond ze heel belangrijk. Een harde klap kreeg ze toen ze in de interne competitie van het schaakgenootschap Amersfoort (SGA) verloor van een tiener en na afloop begreep dat de jongen geen flauw idee had waar de naam Fenny Heemskerk voor stond. Op de website van het SGA, waarvan ze

uiteraard erelid was, schrijft Wim Lamme dat dat soort ervaringen meespeelde bij haar beslissing om op latere leeftijd lid te worden van het kleinere Ons Genoegen (ook in Amersfoort). Voornaamste reden was dat het dichter bij huis was. Maar, schrijft Lamme: “Ook de mindere egards waarmee zij geleidelijk aan werd behandeld zullen een rol gespeeld hebben. Zij vertelde mij eenmaal dat zij toch niet echt kon wennen aan het feit dat de voorzitter van het SGA haar niet wekelijks van en naar de club bracht, zoals vroeger gebruikelijk was.”

Herinneringen

Fenny Heemskerk was een grootheid in de Nederlandse schaakgeschiedenis en ze genoot van de huldeblijken die haar altijd ten deel vielen. Toen haar roem wegebde, deed dat haar pijn. De laatste jaren ging veel meer haar pijn doen en werd ze verzorgd. Enkele oude vrienden bleven haar bezoeken om haar te geven waarvan ze altijd zo had genoten: herinneringen aan een gouden episode in de Nederlandse schaakgeschiedenis, de tijd dat ze de sterkste schaaksters van de wereld versloeg.

BIBLIOTHEEK

Doordat we een aantal uitgeverijen hebben aangeschreven hebben we de nodige boeken mogen ontvangen. Bij de boekrecensies kunt u informatie over onze nieuwe aanwinsten vin-

den. Op onze website (www.maxeuwe.nl) is een overzicht te vinden van alle boeken die in onze bibliotheek staan.

BOEKEN EN RECENTE AANWINSTEN

Bijdrage van Evert-Jan Straat

De volgende uitgaven ontving het MEC van New in Chess en de Zwitserse uitgeverij Olms.

Matten nr. 4 Schaakverhalen New In Chess, Alkmaar 2008. 127 pagina's. € 11,95.

Dit nummer staat in het teken van Fischer en andere wereldkampioenen. Dirk Jan ten

Geuzendam beschrijft de hardnekkige pogingen van Karpov om met Fischer een match te mogen spelen, nadat hem de wereldtitel zonder strijd in de schoot is geworpen. Opmerkelijk, want de Sovjet autoriteiten zouden nooit toestemming voor zo'n tweekamp hebben gegeven. Die waren al lang blij dat ze van Fischer waren verlost. Karpov is er wel verbitterd over. Ondanks al zijn schaakrecords wordt de Amerikaan door veel schaakliefhebbers als de grootste speler aller tijden beschouwd. In 'Een ander Rusland' doet Olaf Koens verslag van de wanhopige pogingen van Kasparov om de Russische presidentsverkiezingen een andere wending te geven. Moedig natuurlijk, maar ach was Garry maar blijven schaken. Jan Timman vertelt over Botwinnik die hij als zijn leermeester beschouwt. Over de persoon Botwinnik schrijft hij met waardering. Kort na zijn overlijden droomt Timman zelfs twee keer over hem. Hoe staat het schaken in Nederland ervoor? Karel van der Weide voert hierover een gesprek met Erwin l'Ami. Zijn droevige conclusie: schaken is in Nederland steeds minder een beroepsperspectief. Wie de schaakwereld vanaf de zijlijn beschouwt, is Tabe Bas. Allard Hoogland interviewt deze schaakliefhebber pur sang. Al meer dan vijftig jaar bezoekt Tabe Bas het Hoogovenstoernooi en is hij bevriend met een hele generatie Nederlandse topschakers. Zo kan het dus ook: genieten van het spel en het wedstrijdschaak overlaten aan anderen.

Victor Bologan: *The Chebanenko Slav According to Bologan* New In Chess, Alkmaar 2008. 238 pagina's. € 24,95.

In de inleiding vertelt Bologan over zijn landgenoot Vyacheslav Chebanenko uit Moldavië, trainer en onderzoeker van nieuwe openingsideeën. Eén van zijn belangrijkste bijdragen aan de openingstheorie is het onooglijke zetje 4...a6 in het Slavisch. Het gaat om de variant 1d4 d5

2c4 c6 3Pf3 Pf6 4Pc3 a6. De hieruit voortvloeiende mogelijkheden worden diepgaand onderzocht. Voor afwijkingen op de derde of vierde zet wordt naar andere bronnen verwezen. In de jaren '70 werd de zet getoetst in Moldavische schaakkringen. Sindsdien heeft de theorie zich enorm uitgebreid en wordt het systeem op het hoogste niveau toegepast. Shirov beveelt de variant in zijn voorwoord als volgt aan. 'Speel 4...a6 in het Slavisch! Vroeger dacht ik dat het een tempoverlies was maar dat is het niet!' Een kanttekening is op zijn plaats. Het is een boek met een hoge moeilijkheidsgraad. Een Elo-rating van 2000 of meer is nodig om iets van de subtiliteiten van deze variant te begrijpen.

Viktor Moskalenko: *The Flexible French. Strategic Explanations and Surprise Weapons for Dynamic Chess Players*. New In Chess, Alkmaar 2008. 279 pagina's. € 21,95.

Evgeny Sveshnikov: *French Defence Advance Variation Volume 1: Basic Course. Volume 2 Advanced Course*. Olms, Zürich 2007. 152, 176 pagina's. € 24,50 per deel. De Franse verdediging blijft een populaire opening voor auteurs van theorieboeken. In het repertoireboek *The Flexible French* toont Moskalenko zich een warm pleitbezorger van het Frans. Hij behandelt de belangrijkste varianten volgens een vast patroon. Een stukje geschiedenis, de belangrijkste ideeën gevolgd door illustratieve partijen en trekt uit dit materiaal conclusies. Diep uitgeanalyseerde varianten laat hij achterwege. Dit bijzonder toegankelijke boek beëindigt hij met zeven ongebruikelijke varianten, vroege afwijkingen waarmee je de tegenstander kan verrassen. Sveshnikov heeft een geheel andere visie op deze opening. Al op de eerste zet geeft hij aan dat 1...c5! mogelijk de beste zet is en dat 3.Pc3 nog sterker is dan de doorschuifvariant. Het is duidelijk dat hij weinig vertrouwen heeft in het Frans. Zijn uitstekende resultaten met de door-

schuifvariant tegen topspelers maken zijn vooroordeel enigszins begrijpelijk. Moskalenko, die vijftig pagina's aan de doorschuiver besteedt, meent dat Sveshnikov profiteert van fouten van de tegenstander maar geen openingsvoordeel bereikt. Met vilein genoeg openen Moskalenko zijn boek met een partij tegen Sveshnikov. Die wint hij, maar niet dankzij de opening!

Conclusie: Moskalenko heeft een boek geschreven voor de praktijk terwijl Sveshnikovs tweedelig werk meer een leerboek en naslagwerk is.

Karsten Müller & Rainer Knaak: 222 Opening Traps after 1.e4. Olms, Zürich 2008. 162 pagina's. € 24,50.

Karsten Müller & Rainer Knaak: 222 Opening Traps after 1.d4. Olms, Zürich 2008. 147 pagina's. € 24,50.

Uit het overvloedige materiaal is met behulp van Megadatabase 2005 een aantal interessante openingsvalstrikken in kaart gebracht. Onder een valstrik verstaan de auteurs een op het eerste gezicht 'normale' zet, die wordt beantwoord met verrassende tegenaanval. De belangrijkste openingen worden ingeleid met een hoofdstuk met karakteristieke tactische wendingen. Vervolgens worden voorbeelden met valstrikken gegeven. Eenvoudige valletjes en varianten die niet meer actueel zijn, zijn buiten beschouwing gelaten. In het algemeen leiden de Open en Half

Open spelen sneller tot stellingen waar een verrassende wending mogelijk is. In deel 1.d4 worden ook alle overige openingszetten behandeld. Een aardig aspect is dat bij veel partijen exact wordt aangegeven hoe vaak een cruciale stelling in de database is voorgekomen en hoe vaak een speler in een valstrik is getuind. Leuk en leerzaam materiaal voor clubspelers van elk niveau.

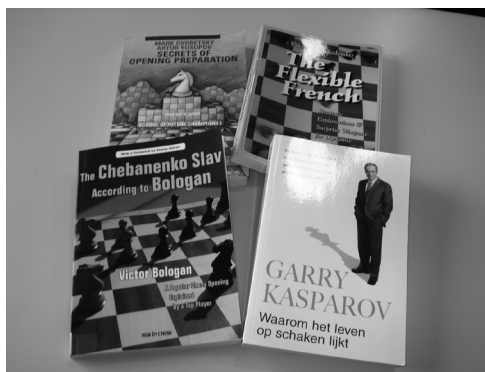
Jesus de la Villa: 100 Endgames You Must Know. New In Chess, Alkmaar 2008. 248 pagina's. € 21,95.

De auteur tracht de partijspeler zo goed mogelijk voor te bereiden op de praktijk.

Tegenwoordig worden partijen met versneld speeltempo beëindigd. Het is daarom van groot belang een aantal eindspelen goed te onthouden. Nadat de basisprincipes zijn behandeld (elementaire eindspelen worden bekend verondersteld) komen ideeën aan de orde die kunnen worden toegepast in soortgelijke of ingewikkelder stellingen. De instructieve uitleg, de vele diagrammen en prettige presentatie van het materiaal maken dit eindspelboek tot een interessante uitgave voor clubspelers met een rating vanaf 1600.

Bill Hook: Hooked on Chess. A Memoir. New In Chess, Alkmaar 2008. 191 pagina's. € 19,95.

Het levensverhaal van Bill Hook laat een man zien met vele hartstochten: kunstschilder, schaker, fotograaf van schakers en begraafplaatsen, gokker in casino's. Het schaakleven van Hook begon na de Tweede Wereldoorlog in de schaakhuizen in New York waar hij vele kleurrijke figuren ontmoette. Vanaf 1968 vertegenwoordigde hij de Maagdeneilanden op de Olympiades. Zijn teamgenoten waren zwakke broeders en verloren bijna alles, waardoor de Maagdeneilanden altijd om de laatste plaats streden. Bill Hook, een speler van redelijk niveau, kon zich daardoor vaak onderscheiden. Hij was zestien keer van de partij en behaalde

Enkele van de nieuwe aanwinsten

op de Olympiade in Malta in 1980 zelfs de gouden medaille voor het beste resultaat aan het eerste bord. Het boek is vlot geschreven en rijkelijk geïllustreerd met afbeeldingen van schilderijen en foto's uit de collectie van de auteur.

Mark Dvoretsky, Artur Yusupov: *Secrets of Chess Training. School of future champions 1*. Olms, Zürich 2006. 219 pagina's. € 29,95.

Mark Dvoretsky, Artur Yusupov: *Secrets of Opening Preparation. School of future champions 2*. Olms, Zürich 2007. 277 pagina's. € 32,70.

Mark Dvoretsky, Artur Yusupov: *Secrets of Endgame Technique. School of future champions 3*. Olms, Zürich 2008. 227 pagina's. € 29,95.

Deze pretentieuze serie tracht de serieuze schaakstudent klaar te stomen voor het professionele schaak. Hoe bouw je een openingsrepertoire op? Wat is de beste methode om jezelf te trainen? Zeer lastige eindspelen passeren de revue. Er zijn nog twee delen in voorbereiding.

Charles Hertan: *Forcing Chess Moves. The Key to Better Calculation*. New In Chess, Alkmaar 2008. 382 pagina's. € 24,95.

Een boek over tactiek waarin het begrip 'computer eyes' wordt geïntroduceerd. Door deze te ontwikkelen zou de slagvaardigheid in tactische stellingen worden vergroot. Interessant voor een zeer brede groep schakers.

New In Chess Yearbook 87. Alkmaar 2008. 246 pagina's. € 26,95.

In Sosoenko's Corner geeft Sosoenko een overzicht van de betekenis van Fischer voor de openingstheorie. De surveys bevatten bijdragen van onder anderen Greenfeld, Tiviakov, Lukacs/Hazai, Ikonnikov en Moskalenko. Ten slotte bespreekt Glenn Flear vier actuele openingsboeken.

Anatoly Karpov: *My best games*. Olms, Zürich 2008. 295 pagina's. € 32,70.

Bij het selecteren van zijn beste partijen stond Karpov voor de moeilijke taak uit meer dan duizend partijen de beste honderd te kiezen. Uit de periode 1968-2003 heeft Karpov partijen uitgezocht die in sportief opzicht van groot belang waren: beslissende partijen in belangrijke toernooien, enerverende duels uit WK matches en kandidatentweekampen. Een belangwekkend boek voor fans van Karpov.

David Bronstein, Sergey Voronkov: *Secret notes*. Olms, Zürich 2007. 232 pagina's. € 32,70.

Na een reisverbod van dertien jaar kreeg Bronstein eind jaren '80 toestemming om weer naar het Westen te gaan en zijn schaakkunsten te vertonen. Hij was een graag geziene gast bij allerlei schaakmanifestaties, speelde toernooien en gaf lezingen. Ook kijkt Bronstein terug naar het verleden en onthult hoe de Sovjet autoriteiten hun topspelers in een ijzeren greep hielden. Zijn pogingen om het spel voor een breder publiek aantrekkelijk te maken zijn gedeeltelijk geslaagd. Zo is het rapid-schaak, waarvan hij in de jaren '70 al een warm voorstander was, niet meer weg te denken in onze tijd. Tijdens zijn reizen werd hij soms vergezeld door zijn vrouw

Er is weer enige ruimte in de boekenkasten

Tatyana Boleslavskaya, die haar indrukken heeft toegevoegd. Het boek bevat dertig partijen waaronder zes uit een geheime tweekamp tegen Kortchnoi. Deze fraaie uitgave is een waardig eerbetoon aan een bijzondere man die in de schaakwereld erg populair is geweest.

Garri Kasparow: *Meine grossen Vorkämpfer. Band 1: Wilhelm Steinitz, Emanuel Lasker und die ersten inoffiziellen Weltmeister.* Olms, Zürich 2006. 246 pagina's. € 29,95. Met cd-rom. De tweede gecorrigeerde en opnieuw bewerkte druk van Kasparovs befaamde boek.

Boris Gelfand: *My most memorable games.* Olms, Zürich 2005. 261 pagina's. € 29,95.

Voor deze uitgave heeft Gelfand 51 partijen, 22 combinaties en 17 eindspelen uit de periode 1986-2004 geselecteerd.

Stefan Kindermann: *Leningrad System. A complete Weapon against 1.d4.* Olms, Zürich 2005. 208 pagina's. € 29,95. Behandelt de Leningrader variant van het Hollands en afwijkingen van wit op de tweede zet.

Van de Duitse uitgeverij Rattmann ontvingen wij de volgende uitgaven:

A. Nimzowitsch: *Mein System.* Rattmann, Ludwigshaven 2007. 408 pagina's. € 27,90.

Een fraaie gebonden uitgave van deze klassieker.

A. Nimzowitsch: *Die Praxis meines Systems.* Rattmann, Ludwigshaven 2006. 466 pagina's. Geb. € 27,90.

Toegevoegd zijn drie geschriften van Nimzowitsch: 'Wie ich Grossmeister wurde', 'Es lebe der Optimismus und die ... Morgengymnastik!' over zijn triomf in Karlsbad 1929 en 'Steinitz, Tarrasch, ich und ... Alapin' uit 1913.

Een parodie van Hans Kmoch: *Eine geniale Illustration zu meinem System* uit 1928.

Tabellen van alle door Nimzowitsch gespeelde toernooien.

V. Vukovic, G. Treppner: *Das Buch vom Opfer.* Rattmann, Ludwigshaven 2006. 310 pagina's. Geb. € 27,00.

Door Gerd Treppner grondig bewerkt en aangevuld met nieuwe voorbeelden.

V. Vukovic, G. Treppner: *Der Rochade-Angriff.* Rattmann, Ludwigshaven 2006. 353 pagina's. Geb. € 27,00.

Deze uitgave is door Treppner bewerkt en er is een nieuw hoofdstuk toegevoegd over de koningsaanval vanaf de jaren zestig tot heden.

Bobby Fischer: *Meine 60 denkwürdigen Partien.* Rattmann, Ludwigshaven 2008. 313 pagina's. Geb. € 27,90.

Bij de partijen zijn voetnoten geplaatst die voor een deel berusten op analyses van Sergey Galdunts.

Robert Hübner: *Materialien zu Fischers Partien.* Rattmann, Ludwigshaven 2004. 232 pagina's. Geb. € 21,90.

Hübner analyseert op zijn bekende grondige wijze een aantal partijfragmenten van Fischers '60 denkwürdigen Partien'. Geeft een karakterisering van Fischers spelopvatting en analyseert vijf partijen uit een latere fase van zijn carrière. Een interessante bijdrage over Fischer als speler.

Tenslotte werden de volgende boeken door diverse uitgeverijen aan het MEC geschonken. H.R. Heite: *Haije Kramer, schaker.* Tresoar, Leeuwarden 2007. 180 pagina's. € 12,50.

De aanleiding voor deze uitgave is de schenking van de schaakboekery van Haije Kramer aan de Provinciale Bibliotheek in Leeuwarden, inmiddels met het Rijksarchief en Fries Letterkundig Museum opgegaan in Tresoar. Minutieus heeft Remco Heite de taak op zich genomen de bibliotheek te beschrijven. Bovendien is er een

levensbeschrijving van Kramer opgenomen en zijn zijn toernooiresultaten vermeld. Ten slotte is er een selectie van 38 becommentarieerde partijen van Kramer toegevoegd. Een degelijk boek over een degelijke schaakmeester.

Garry Kasparov: *Waarom het leven op schaken lijkt.*

Bruna, Utrecht 2007. 319 pagina's. € 18,95.

Nu Kasparov is gestopt met professioneel schaken, kijkt hij terug op zijn imponerende carrière en zoekt parallellen tussen het leven en het schaakspel. Hij laat zien over welke strategische en emotionele vaardigheden je moet beschikken om de grootste uitdagingen in het leven aan te kunnen en de beste resultaten te behalen. In zijn eigen woorden: "Ik wil met dit boek aan een algemeen publiek uitleggen hoe het schaakspel kan helpen bij het nemen van beslissingen in vele maatschappelijke domeinen." Interessant zijn de persoonlijke getuigenissen van Kasparov over een aantal cruciale momenten uit zijn schaakcarrière.

Ronan Bennett: *Russisch eindspel.* De Geus 2008. 281 pagina's. € 19,90.

Sint-Petersburg 1914, het schouwtoneel van mysterieuze politieke krachten. Een intrigerende misdaadroman waarin het schaakspel een grote rol speelt.

Willem Blankert: *De oase van Caïssa, een eigentijdse schaaknovelle.* Kontrast, Oosterbeek 2001. 192 pagina's. € 15,65.

Michael Basman: *Schaken voor jonge denkers. Spelregels en technieken.* Callenbach, Kampen 2001. 45 pagina's. € 15,75.

Daniel King: *Van de eerste zetten tot schaakmat.* Gottmer, Haarlem 2000. 64 pagina's. € 15,75.

Bekroond met een Zilveren Griffel 2001.

De volgende bijdrage is van Leo Oomens

Stefan Haas: *Das Schachturnier zu Baden-Baden 1870; Der unbekannte Schachmeister Adolf Stern. Schachzentrale Rattmann. Ludwigshafen, 2006. 182 pagina's. € 19,90.*

Er was een mooie tijd waarin schaaktoernooien vooral georganiseerd werden in luxetoeristenoordten waar de Europese jetset zich probeerde te vermaken. Het Duitse Baden-Baden was zo'n oord, waar de Europese rijken gezondheid zochten bij de geneeskrachtige bronnen. Je leest erover in de verhalen van Dostojevski en Toergenjev. In 1870 was dit kuuroord het toneel van een groot schaaktoernooi. Toergenjev, zelf een schaakliefhebber, speelde een rol bij de organisatie van dit toernooi.

Tot de deelnemers behoorden de sterkste spelers van die tijd: natuurlijk Anderssen die de geschiedenis in is gegaan met zijn dubbele torenoffer tegen Kieseritski in wat "de onsterfelijke partij" is gaan heten. En vervolgens de runner-up Steinitz, toen nog niet de ongenaakbare wereldkampioen van een paar jaar later, en spelers als Blackburne, Paulsen, Winawer, die nog steeds worden gememoreerd doordat ze naam hebben gegeven aan door hen bedachte openingssystemen. En ook de nu wel volledig onbekende Adolf Stern, over wie straks meer.

Maar 1870 was ook het jaar van Bismarcks glorie. Het was hem gelukt de vele verdeelde Duitse staatjes op een lijn te krijgen onder het overkoepelende gezag van de Pruisische koning, die zich vervolgens "keizer" liet noemen: keizer Wilhelm I. Deze nieuwe territoriale grootmacht kwam al snel in conflict met dat andere nieuwe keizerrijk in Europa, dat van Napoleon III in Frankrijk. 1870 is het jaar van de grote Frans-Duitse oorlog die zou eindigen met de totale ondergang van Frankrijk, met de verovering

van Parijs en in de nasleep daarvan de opstand van de Parijse bevolking tegen de onmachtige regering en vervolgens ook met de bloedige oorlog tegen die “Commune”. Twee littekens in de Franse geschiedenis die in de twee erop volgende Wereldoorlogen niets van hun traumatiserende werking bleken te hebben verloren.

Te midden van die politieke woelingen werd in Baden-Baden begonnen met het grote toernooi. De wereldvreemde schakers trokken zich er niets van aan. Toch zou de oorlog het verloop van het toernooi beïnvloeden. De Duitse deelnemer Adolf Stern werd opgeroepen om dienst te nemen aan het front. Niet alleen moest hij zijn deelname aan het toernooi onderbreken, hij had ook de houding van een gentleman en om die reden wilde hij de uitslag van het toernooi niet beïnvloeden door punten te halen die later een onredelijke rol zouden spelen. Daarom gaf hij op in stellingen die op zijn minst nog wel speelbaar waren. Op de toernooilijst prijkt hij daardoor met vier nullen en een totaalscore van nul punten.

Aan de bovenkant van het deelnemersveld werd natuurlijk wel een serieus toernooi gespeeld. In de dubbelrondige competitie won Anderssen gedeceideerd tweemaal van zijn belangrijkste concurrent Steinitz, verloor weliswaar ook tweemaal van Neumann, liet nog punten liggen tegen Winawer en Rosenthal en halfjes tegen Blackburne en De Vere, maar in de eindstand bleef hij Steinitz een halfje voor: 13 tegen 12½.

Voor de bibliotheek van het Max Euwe-Centrum is dit boek een belangrijke aanwinst. Een toernooi-verslag van Baden-Baden 1870 ontbrak tot nu toe in onze collectie. De partijen worden geanalyseerd door verschillende tijdgenoten als Zukertort zodat de stand van de theorie van 1870 heel inzichtelijk wordt gemaakt.

Incidenteel worden die analyses aangevuld met moderne inzichten. Kortom, een mooi schaakboek, met interessante partijen en een boek waarin het toernooi zijn plaats krijgt in de Europese geschiedenis. Als schaker is Adolf Stern niet meer waard dan een voetnoot in de schaakgeschiedenis, maar het is toch aardig dat hij uit die schaakgeschiedenis naar boven is gehaald. Zijn optreden geeft kleur aan het toernooi en het boek breekt met de traditie dat schaken het enige belangrijke is op deze wereld.

In een tijd waarin het maken van toernooiboeken geen gewoonte meer is, moeten we Stefan Haas extra dankbaar zijn voor zijn voorbeeldige inspanning voor dit klassieke toernooi.

De volgende bijdrage is van Eddy Sibbing

Karel van Delft en Merijn van Delft, *Schaaktalent ontwikkelen*, KVDC, € 24,50. 239 pag.

Doordat Merijn van Delft in 1990 deelnam aan een schoolschaaktoernooi, kwam vader en psycholoog Karel van Delft in de schaakwereld terecht. Het was voor Karel het begin van een lange en succesvolle carrière als coach, organisator, trainer, maar vooral stimulator. Dat resulteerde in 1998 tot de oprichting van de Stichting Bevorderen Schaken Apeldoorn (SBSA). Sindsdien heeft het schaken in en rond Apeldoorn een sterke groei doorgemaakt, met name door de vele trainingen, evenementen en toernooien die de SBSA georganiseerd heeft. Het boek is een bundeling van artikelen op talloze terreinen, met name gebaseerd op de persoonlijke ervaringen van Karel en Merijn. Zo kan men het volgende in het boek vinden: interviews (met onder andere Bronstein, Van Wely en Jussupow), veel tips voor coaches, talloze trainingsideeën, leidraden voor goede communicatie, organisatiestructuren, vragenlijsten,

tot en met een uitvoerig draaiboek voor een schaaktoernooi, etcetera. Zodoende is er voor iedereen (schaker, trainer, organisator, ouder, bestuurder) veel lees- en leerstof in het boek te vinden. Een nadeel is echter dat door de kwantiteit de kwaliteit soms aan de magere kant is.

SCHENKINGEN EN DONATIES

Het MEC krijgt regelmatig schenkingen en donaties waarvoor wij de gevers uiterst dankbaar zijn. Zo kregen wij schenkingen van mevrouw De Bruin, weduwe van Carel van den Berg, Coby van Hoek en de erfgenamen van

Als in de toekomst onderwerpen als coaching, training, communicatie en organisatie verder uitgediept zouden worden, dan kunnen we nog heel wat boeken verwachten! Te bestellen via www.kvdc.nl

Piet Zwart, de oud-toernooidirecteur van het Hoogovens schaaktoernooi. Tenslotte kregen we via ARVES een aantal boeken uit de erfenis van de heer Muzerie die in onze bibliotheek ontbraken.

MEC-BEZOEKERS

Het MEC krijgt de laatste maanden steeds meer bezoekers en ook groepen schakers weten ons te vinden. Zo kwam op zaterdag 14 juni een delegatie van schaakclub Het Witte Paard uit Haarlem, tijdens hun jaarlijkse fietsdagje, het MEC bezoeken. Na een korte uitleg en rondleiding speelden de schakers een partijtje in het MEC om vervolgens de fietstocht voort te zetten.

In september vierde oud-meesterklasser Theo Slisser zijn verjaardag in het MEC. Samen met enkele schaakkornuiten van BSG hebben zij een vermakelijke middag in het MEC doorgebracht alvorens de dag met een etentje in de buurt af te sluiten.

Heeft u zelf ook plannen in die richting? In het MEC kunt u menig uurtje doorbrengen met beeldmateriaal (we hebben vele uren aan interessant beeldmateriaal), een rondleiding in ons museum, een schaakquiz of – gewoon – een potje schaken. Leuk idee voor een groep

clubgenoten of schaakvrienden. Interesse: neem contact met ons op!

Vanaf januari 2009 zijn we ook weer de eerste zaterdag van de maand van 12-16 uur geopend.

De jarige Theo Slisser (links bij het raam) in actie

Bijdrage van Martin Steunebrink

In deze rubriek publiceren we oude schaaktikelen, die ook nu nog interessant zijn om te lezen. Dit keer nogmaals een artikel van Hans Ree uit de bundel Schaakstukjes (1993).

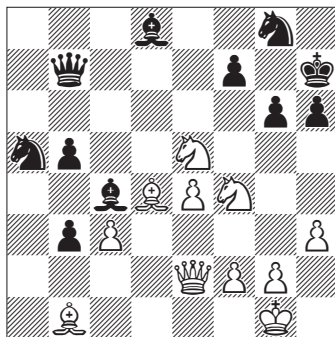
Doping

Heel vaak lees je over het gebruik van doping door atleten. Terecht wordt wel eens opgemerkt dat het oneerlijk is dat altijd maar weer de sportmensen over doping worden lastig gevallen en andere mensen nooit. Van de Franse schrijver Jean Paul Sartre is bekend dat hij zich volstopte met allerlei pillen en poeders om zijn dikke filosofische boeken te kunnen schrijven. Niemand is ooit op het idee gekomen om die boeken daarom te diskwalificeren. Ook de schakers worden niet getreiterd met dopingcontroles. Er zijn geen regels die het gebruik van breinversterkende middelen verbieden. Iedereen moet zelf maar weten hoe hij sterk en slim wil worden. De Nederlandse meester Cortlever, die bij het toernooi om het wereldkampioenschap in 1948 secondant van Euwe was, heeft me wel eens verteld dat Euwe toen experimenteerde met pillen die hem meer energie moesten geven. Daaraan kan je al zien dat er geen kwaad in stak. Euwe was een voorbeeld van rechtschapenheid en zou nooit iets doen dat als oneerlijk beschouwd zou kunnen worden. De pillen hadden geen goed effect. Euwe had een keer een afgebroken partij. Al zijn helpers waren somber gestemd. Hij stond slecht. Maar Euwe was in een uitstekend humeur, hij dacht dat hij de partij wel zou kunnen winnen. Toen de wonderpil was uitgewerkt, zag hij dat hij verloren stond.

Tijdens de eerste match tussen Karpov en Kasparov, die vijf maanden duurde, was iedereen ervan overtuigd dat Karpov op het laatst met medicijnen op de been gehouden werd. Ook in latere matches viel het op dat Karpov tijdens iedere partij precies op dezelfde tijd door zijn dokter een flesje kreeg aangereikt. Niemand stoorde zich er aan. Karpov deed niets wat niet mocht.

Ik denk dat dopinggebruik in de schaakwereld zelden voorkomt. Niet omdat de schakers er moreel bezwaar tegen hebben, maar omdat ze de juiste spullen niet kunnen vinden. In de tijd dat ik veel toernooien speelde heb ik deskundigen wel eens om raad gevraagd. Ik was wel bereid om op dit gebied voorzichtig te experimenteren. Niemand kon me helpen. Stimulerende middelen maken je te onrustig, kalmerende middelen maken je te kalm. Het is nooit goed. Maar wat niet is kan komen. Misschien zullen we het nog meemaken dat ook schakers in de kranten als misdadigers worden afgeschilderd vanwege zogenaamde doping-schandalen van jaren geleden. Journalisten die dat doen zou je eigenlijk met een goed gemikte discussie het hoofd van de romps moeten snijden.

Die partij van Euwe waar Cortlever het over had was misschien wel de volgende.

Wit Euwe - zwart Smislov, Den Haag 1948. Wit heeft een beslissende koningsaanval. Achteraf bleek dat hij met rustig 1.Dg4 snel had kunnen winnen. Maar Euwe offerde optimistisch een stuk: 1.Pe5xg6 Dat was nog wel goed. Er dreigt 2.Pf8 mat. Er volgde 1....f7xg6 2.Pf4xg6 Een tweede stukoffer. Dat was al te optimistisch. Met 2.Dg4 had hij nog steeds kunnen winnen. Nu kwam 2....Kh7xg6 3.e4-e5+ Kg6-f7 4.De2-h5+ Kf7-f8 Wit heeft in zijn enthousiasme twee stukken weggegeven voor bijna niets. Na 5.f2-f4 Ld8-b6 6.Dh5-f5+ Kf8-e7 7.Df5-h7+ Ke7-d8 8.Ld4xb6+ Db7xb6+ 10.Dh7-f5 Pa5-c6 werd de

partij afgebroken en later door Euwe opgegeven.

(Hans Ree, in Schaakstukjes, ISBN 90-254-0070-1)

Doping in het schaken is uiteindelijk uit een andere hoek gekomen: de "digitale doping". Er zijn diverse voorvallen geweest waarin een – op papier mindere – schaker met behulp van een computerprogramma een "topprestatie" heeft geleverd. In de match Kramnik-Topalov werd Kramnik door het kamp van Topalov beschuldigd van digitale ondersteuning, tijdens zijn bezoeken aan het toilet. "Toiletgate" was een feit.

SCHAAKFESTIVAL 2009

Op zaterdag 27 juni 2009 organiseert het MEC

voor de 16e keer een schaakfestival op het Max Euwenlein. Er staan die zaterdag tal van schaak-

lezing, snelschaak, oploswedstrijd, etc. Noteer die datum vast in uw agenda!

WEBSITE

De afgelopen maanden heeft onze webmaster, Aleks Varnica, niet stil gezeten. Na de lancering van onze nieuwe website (www.maxeuwe.nl) in maart, is de site danig uitgebreid. Zo zijn er verslagen en foto's van de afgelopen activiteiten

activiteiten op het programma: simultaan,

te vinden, hebben we veel informatie over Max Euwe toegevoegd, zijn er diverse nieuwe artike-

len geplaatst en zijn in oktober de links geheel herzien. Omdat er ontelbaar veel schaaksites zijn, hebben we ervoor gekozen kwalitatief goede sites op onze linkpagina's op te nemen. Wij hopen daarmee de bezoekers van onze site

veel tijd en moeite te besparen.

gemeente Amsterdam.

FINANCIEN

De activiteiten van het MEC worden dit jaar wederom mogelijk gemaakt door: Global Chess, de Koninklijke Nederlandse Schaakbond en de

Ook krijgt het MEC (im)materiële steun van: Deloitte, Holland Casino, Nederlandse Gasunie, New in Chess, Ondernemingsvereniging Max

Euweplein, PriceWaterhouseCoopers, Schaak & Go winkel Het Paard en diverse uitgeverijen.

DONATEURS

Langs deze weg willen wij onze donateurs van harte danken voor de bijdragen die we hebben ontvangen, ze waren zeer welkom!

Ondanks de afname van het aantal donateurs zijn de inkomsten duidelijk hoger dan voorgaande jaren. Voor ons het bewijs dat de donateurs het MEC en haar activiteiten een warm hart toedragen. Voor donateurs die ons een

aanzienlijk bedrag schenken is het goed om te weten dat een gift aan MEC aftrekbaar is!

Donateurs kunnen hun giften aan het MEC aftrekken van de belasting. Het MEC is namelijk per 1 januari 2008 erkend als “algemeen nut beogende instelling” (ANBI). Meer informatie over aftrekposten te vinden op de site van de belastingdienst: <http://www.belastingdienst.nl> en dan doorklikken naar: particularien – aftrekposten – goede doelen en vrijwilligers.

Record in het MEC? De 75-jarige Tom de Ruiter speelt een partij tegen de 5-jarige Maarten Hoeneveld

(GROOT-)MEESTERLIJK BEZOEK

Regelmatig wordt het MEC bezocht door grootmeesters of meesters. Herkent u de volgende vier titelhouders? Antwoord onderaan deze

De Nederlandse IM Robert Ris uit Ouderkerk aan de Amstel (linksboven), de Duitse IM Stefan Loeffler uit Wenen (rechtsonder), de Israëlische IM Yochanan Afek uit Amsterdam (linksonder) en rechtsonder de Canadese GM Kevin Spraggett die in Portugal woont.

MEC-KALENDER

De komende maanden staan de volgende activiteiten op het programma:

Woensdag Start **MEC-cursus** te Zwolle
15 oktober (Cor van Wijgerden)

Vrijdag Opening **expositie Fenny Heemskerk** in
31 oktober het MEC.

Vrijdag Euweborrel in het Holland Casino. Alleen
31 oktober voor genodigden.

Zondag Start MEC-cursussen in Amsterdam
2 november (Eddy Sibbing)

Woensdag Grootmeester Daniel Stellwagen geeft, van
5 november 20.00-22.30 uur, een training in het MEC voor sterkere spelers (elo 2000 en hoger). De eigen bijdrage bedraagt € 15 per persoon, er is plek voor maximaal 20 deelnemers. Inschrijven bij het MEC (euwemec@xs4all.nl of 020-5257017)

Zaterdag Boekenbeurs van 11.00-14.00 uur.
29 november Particulieren kunnen een tafel reserveren (euwemec@xs4all.nl of 020-5257017) om hun boeken te verkopen. Toegang gratis!

Donderdag Grootmeester Paul van der Sterren geeft,
18 december van 20.00-22.00 uur, een partijbespreking in het MEC voor spelers tussen de 1500-1800. Graag partijen meenemen! Deelname is gratis, men moet zich wel vooraf aanmelden! Inschrijven bij het MEC (euwemec@xs4all.nl of 020-5257017)